

**ВІДГУК
ОФІЦІЙНОГО ОПОНЕНТА**

доктора економічних наук, доцента Румика Ігоря Івановича
на дисертаційну роботу **СЕГЕДИ Сергія Андрійовича** на тему:
«Розвиток аграрно-продуктового виробництва: теорія, методологія, практика»,
подану на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук за
спеціальністю 08.00.03 – економіка та управління національним господарством

На відгук надані дисертація, автореферат, копії наукових праць здобувача, опублікованих за темою дисертації, а також автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук. Дисертація представлена на 671 сторінці, основний зміст роботи викладено на 451 сторінці комп’ютерного тексту, містить 75 таблиць і 40 рисунків, список використаних джерел з 490 найменувань. Дисертація має 26 додатків на 167 сторінках. Автореферат представлений на 40 сторінках і містить 4 рисунки та 3 таблиці. Копії опублікованих автором праць з 75 найменувань, у тому числі 4 монографій (з них 1 одноосібна), 33 наукових статей, 38 матеріалів наукових конференцій.

Актуальність теми, мета та завдання дисертаційного дослідження.
Сучасні зміни в системі господарювання, які відбуваються під впливом політичних, фінансово-економічних, соціальних і відносно нових медико-епідеміологічних криз, об’єктивно обумовили зростання нестабільності функціонування аграрних підприємств і агропромислового виробництва та призвели до необхідності переосмислення стратегічних напрямів досягнення продовольчого забезпечення на всіх ієрархічних рівнях. Такі проблеми, як організація аграрно-продуктового виробництва інноваційного типу, подолання технологічного відставання у сільському господарстві, модернізація регіональної економіки, збалансованість харчування є тими надважливими чинниками, що впливають на рівень соціально-економічного розвитку країни.

Отже, наукове узагальнення та розробка теоретико-методологічного забезпечення аграрно-промислового виробництва з врахуванням нових викликів і загроз, світових і національних тенденцій розвитку на противагу усталеним поглядам на організацію сільського господарства є актуальною науково-практичною проблемою сьогодення.

У зв'язку з цим, тема дисертаційної роботи Сегеди С. А. «Розвиток аграрно-продуктового виробництва: теорія, методологія, практика», відповідає потребам сучасності та є актуальною.

Актуальність теми дослідження підтверджується і тим, що дисертація виконана відповідно до планів науково-дослідних робіт Уманського національного університету садівництва «Теоретико-методологічні та прикладні засади соціально-економічного розвитку аграрної сфери економіки України в умовах глобалізації» (номер державної реєстрації 0116U003210) та тематики наукових досліджень кафедри міжнародних економічних відносин Донецького національного університету імені Василя Стуса «Формування конкурентних стратегій національних виробників в сучасній парадигмі глобального економічного середовища» (номер державної реєстрації 0118U002395).

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків та практичних рекомендацій, сформульованих у дисертації. Дисертаційна робота Сегеди С. А. має класичну структуру, розкриває діючі підходи до розвитку аграрно-промислового виробництва в системі національної економіки, містить теоретичні, методичні та практичні аспекти їх відображення. Поставлена мета в цілому відповідає темі дослідження. Наукові задачі відповідають визначеній меті та безпосередньо пов'язані із отриманими дисертантом положеннями наукової новизни. Об'єкт і предмет дослідження визначено згідно науково-методичних вимог до дисертаційних робіт.

Обґрунтованість наукових положень дисертації, їх достовірність й новизна забезпечуються широким застосуванням автором загальнонаукових та

спеціальних методів теорії пізнання. Дисертантом здійснено змістовне дослідження наукових праць відомих учених з питань розвитку аграрного сектору економіки на макро- і мікрорівні (с. 49-72), теорій розвитку (с. 73-102), трансформації економічних відносин (с. 103-104) та інших теоретичних підходів, що надало можливість науково обґрунтувати необхідність розробки теоретико-методологічного забезпечення розвитку аграрно-продуктового виробництва в умовах трансформації економічних відносин.

Достовірність основних результатів, отриманих у дисертаційній роботі, підтверджується змістовним опрацюванням значного масиву теоретичного, методичного та особливо статистичного матеріалу Державної служби статистики України, звітно-аналітичної інформації міжнародних і вітчизняних статистичних структур і рейтингових агентств, матеріалів науково-практичних конференцій. Аналітична частина дисертації в цілому забезпечується системним підходом, аналізом і синтезом основних положень теорії економічних знань. Достовірність розрахунків забезпечується також результатами, отриманими з застосуванням різних методів наукового дослідження, впровадженням отриманих науково-практичних результатів у діяльність установ на державному та регіональному рівнях, що підтверджується відповідними довідками про впровадження (с. 44-45), апробацією нових наукових результатів на 38 міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях (с. 24-30).

Вищезазначене дає підстави стверджувати, що дисертаційна робота має достатній рівень обґрунтованості та достовірності положень, висновків та практичних рекомендацій.

3. Наукова новизна результатів дисертаційної роботи. Наукові положення та результати дисертаційного дослідження Сегеди С. А. сформульовані автором самостійно та відображають особистий внесок дисертанта у розвиток економічної науки. Особливої уваги заслуговують такі положення наукової новизни, які дисертант виносить на захист, та які

вирішують наукову проблему теоретичних, методологічних і методичних положень розвитку аграрно-продуктового виробництва в умовах трансформаційних змін:

- авторське бачення поняття «аграрно-продуктове виробництво» саме через призму продуктового виробництва, що на відміну від традиційних підходів з позиції аграрно-промислового виробництва включає завершений цикл продуктів глибинної переробки (с. 61-62);
- науковий підхід до визначення сутності агрохолдингу як корпоративного об'єднання сільськогосподарських, промислових, переробних та інших підприємств, які створюються шляхом їх приєднання чи поглинання, мають єдиного власника і централізовану систему управління корпоративними правами підприємств, розміщених у регіонах України (с. 120-121);
- використання для обґрунтування висновків щодо сучасного стану і тенденцій розвитку виробництва та споживання продовольства широкого інструментарію математичного оцінювання відповідних параметрів (с.234-252);
- практична реалізація методичних підходів до виявлення взаємозв'язку між виробництвом і споживанням аграрно-продовольчої продукції та здоров'ям і життєдіяльністю людини за допомогою економіко-статистичних методів динамічного прогнозування (с. 255-264);
- уточнення змісту структури аграрно-продуктових товарів у зовнішній торгівлі і обґрунтовані пропозиції автора щодо доповнення Української класифікації товарів зовнішньоекономічної діяльності відповідними товарними позиціями (с. 357-382);
- обґрунтування стратегії сталого розвитку аграрно-продуктового виробництва в системі національної безпеки України, особливо в частині збереження екологічності земельних, лісових і водних ресурсів, забезпечення якості продукції та розвитку власного сучасного сільськогосподарського машинобудування (с. 388-391);
- запропонована інноваційна модель аграрно-продуктового виробництва на основі продукування власної екологобезпечної продукції, що

передбачає збільшення надходжень до бюджету, розвиток переробної промисловості та формування якісних складових людського потенціалу (с. 392-395).

Оцінка новизни положень, пропозицій і рекомендацій здобувача дозволяє зробити висновок, що вони є вагомим для науки й практики, оскільки в цілому збагачують національну економіку положеннями та методичними підходами щодо розвитку аграрно-продуктового виробництва, враховують його особливості з урахуванням сучасних економічних трансформацій.

4. Наукове та практичне значення роботи, використання результатів дослідження. Наукова цінність результатів проведеного дослідження полягає в тому, що викладені теоретичні положення дозволяють сформувати єдиний теоретико-методологічний підхід до забезпечення розвитку аграрно-продуктового виробництва в умовах трансформації економічних відносин.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що запропоновані теоретико-методологічні положення та сформульовані на їх основі науково-практичні рекомендації та висновки можуть бути використані для формування і реалізації державної політики управління аграрно-продуктовим виробництвом на рівні держави та регіонів, у тому числі і на рівні агрохолдингів та інших агропромислових формувань.

Практичне значення отриманих результатів підтверджується їх впровадженням на макро- та мікрорівнях у діяльності наступних установ, підприємств та організацій: Департаменту агропромислового розвитку, екології та природних ресурсів Вінницької обласної державної адміністрації (довідка № 04-01-27/3940 від 11.06.2020), Вінницької торгово-промислової палати (довідка № 23/01/523 від 04.11.2020 р.), Національної академії аграрних наук (довідка № 07-05/94 від 17.12.2020), Асоціації фермерів та приватних землевласників Вінницької області (довідка № 7 від 04.09.2020), ФГ «Сосонки» Липовецького району Вінницької області (довідка № 43 від 15.08.2020), ПП «Довіра» Шаргородського району Вінницької області (довідка № 101 від

22.08.2020), Дніпропетровської обласної громадської організації «Сільськогосподарська консультаційна служба» (довідка № 44 від 31.08.2020), Громадської спілки «Ю-Фуд» (довідка № 35 від 07.11.2020 р.), Донецького національного університету імені Василя Стуса (довідка № 62/01.1.3-43 від 07.09.2020), Уманського національного університету садівництва (довідка № 01-10/777а від 05.10.2020).

5. Повнота викладення положень дисертації у опублікованих працях.

Основні положення та висновки дисертації Сегеди С. А. знайшли своє відображення у наукових публікаціях, доповідалися на міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях. За темою дослідження опубліковано 75 наукових праць, з яких: одноосібна монографія (20,88 др. арк.), 33 статті (у тому числі 18 статей у наукових фахових виданнях України, 13 статей – у наукових фахових виданнях України, що внесені до міжнародних наукометрических баз, і у зарубіжних виданнях, 2 статті у міжнародній наукометричній базі Scopus), 38 праць за матеріалами конференцій. Загальний обсяг публікацій складає 59,00 др. арк., особисто автору належить 47,74 др. арк.

Обсяг друкованих праць та їх кількість відповідає чинним вимогам щодо публікацій основного змісту дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук. Особистий внесок здобувача у тих роботах, які опубліковано у співавторстві, визначений у списку праць, наведеному в дисертаційній роботі та авторефераті. Обсяг та зміст публікацій відповідає вимогам, встановленим МОН України, всі положення наукової новизни, що виносяться на захист, представлені у публікаціях.

6. Відповідність дисертації та автореферату встановленим вимогам.

Структура дисертації включає вступ, п'ять розділів, висновки, список використаних джерел, додатки. Роботу викладено українською мовою у науковому стилі з дотриманням логічної послідовності подання матеріалу. За

всіма ознаками дисертація та автореферат відповідають встановленим вимогам до дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора наук.

Дослідження виконано у межах визначеної теми, мети та завдань. Тема дисертації та її зміст відповідають паспорту спеціальності 08.00.03 – економіка та управління національним господарством.

Автореферат ідентично відображає зміст дисертації та основні положення наукової новизни. Наукові положення, висновки та рекомендації, представлені на захист, не містять наукових результатів, викладених у кандидатській дисертації.

7. Дискусійні положення та зауваження до дисертаційної роботи.

Позитивно оцінюючи в цілому рівень розробки наукових і методичних положень, обґрунтованість висновків і пропозицій, у дисертаційній роботі Сегеди С.А. є певні висновки й твердження, які можна віднести до дискусійних і таких, що потребують додаткових пояснень та уточнення, зокрема такі:

1. Досліджені в дисертаційній роботі наукові уявлення та методичні підходи до розуміння сутності аграрно-продуктового виробництва (с. 49-72) варто було б посилити сучасними напрацюваннями зарубіжних учених щодо їх поглядів на цю проблему, наприклад, біоекономіку, органічне землеробство, екологічність продукції тощо.

2. Абсолютно доречним є дослідження в дисертаційній роботі сучасних підходів до наукової дефініції «розвиток аграрно-продуктового виробництва» (с. 61-62). Однак, концептуальний базис тлумачення категорії «розвиток», яке розглянуто досить глибоко та якісно у підрозділі 1.2, обґрунтovується з позиції загальної теорії розвитку як філософська та економічна категорія (с. 86) та досліджується без належного зв'язку з розвитком аграрно-продуктового виробництва (с. 101).

3. Однією з ключових позицій представленої дисертаційної роботи є визначення впливу великих за розмірами суб'єктів господарювання, насамперед, агрохолдингів, на розвиток аграрно-продуктового виробництва

(с. 103-116). На нашу думку, дослідження слід було би обов'язково доповнити інституційним аспектом та визначити, яку роль відіграє держава у цих процесах, що значно посилило б проведений аналіз і надало завершеності піднятій дисертантом проблемі.

4. Проведене ґрунтовне дослідження сучасного стану виробництва продукції рослинництва та тваринництва (с. 209-235) значно виграло б при порівнянні з аналітикою зарубіжних країн і світових тенденцій сільськогосподарського виробництва. Крім того, доречним було би використання визнаних у світі методик оцінки стану агропродовольчого виробництва, зокрема методик FAO, когнітивного моделювання тощо.

5. Автор концентрує увагу на способах досягнення оптимальних параметрів аграрно-продуктового виробництва, акцентуючи увагу та вибудовуючи при цьому логічний зв'язок щодо їх впливу на стан здоров'я населення і соціально-демографічні індикатори розвитку людини (с. 129-139). Такі пропозиції мали б більш завершений та повний зміст, якщо б дисертант у кінцевому підсумку вийшов на продовольчу безпеку держави, в основі якої якраз і знаходяться показники рівня продовольчого самозабезпечення, в тому числі у розрізі основних продуктів харчування, та рівня і динаміки споживання основних продуктів харування.

6. Потребують візуалізації мотиваційні чинники у рамках реалізації стратегії розвитку аграрно-продуктового виробництва (с. 406-424). Крім того, доцільно було би встановити, чи відповідають мотивації, запропоновані автором, Національній стратегії «Цілі сталого розвитку: Україна-2030», де однією з ключових позицій є подолання голоду, досягнення продовольчої безпеки, поліпшення харчування і сприяння сталому розвитку сільського господарства.

7. Розраховані і запропоновані автором прогнози розвитку аграрно-продуктового виробництва на перспективу (с. 428-443), на нашу думку, потребують інституційного підкріplення, а саме: визначення ролі та місця держави у досягнення цих параметрів (наприклад, наявність відповідного

Міністерства, фінансування з бюджету, дотаційної підтримки, дорожньої карти тощо).

Вказані дискусійні положення не заперечують авторського права бачення шляхів вирішення наукової проблеми, не носять деструктивного характеру та не зменшують наукову та практичну цінність представленого дослідження.

8. Загальний висновок. Дисертаційна робота Сегеди Сергія Андрійовича є завершеною науковою працею, в якій отримано науково обґрунтовані результати, що в сукупності надають подальший розвиток теоретико-методологічним основам розвитку аграрно-продуктового виробництва.

Основні наукові результати проведеного дослідження та висновки достатньо конкретизовані, аргументовані і є предметом для прилюдного захисту. Завдання, поставлені в роботі, в цілому виконані, мета дисертаційного дослідження досягнута. Стиль написання характеризується логічністю та послідовністю. Дослідження логічно структуроване, є цілісним, носить завершений характер, містить наукову новизну та практичну цінність. В опублікованих працях автора повною мірою відображені основні положення дисертаційної роботи.

Дисертаційна робота Сегеди С. А. на тему «Розвиток аграрно-продуктового виробництва: теорія, методологія, практика» за змістом матеріалів, науковою новизною результатів, рівнем їх обґрунтованості і достовірності, а також за теоретичною і практичною цінністю висновків і рекомендацій, відповідає паспорту спеціальності 08.00.03 – економіка та управління національним господарством і вимогам, які висуваються до дисертацій на здобуття наукового ступеню доктора економічних наук, положенням, викладеним впп. 9, 10, 12, 13, 14 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24.07.2013 р. (зі змінами і доповненнями, внесеними згідно з Постановами Кабінету Міністрів України № 656 від 19.08.2015р. та № 1159 від 30.12.2015р) Міністерства освіти і науки України.

Таким чином, можна зробити висновок, що результати дисертаційного дослідження Сегеди Сергія Андрійовича дають підстави стверджувати, що він заслуговує на присудження наукового ступеня доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.03 – економіка та управління національним господарством.

Доктор економічних наук, доцент,
доцент кафедри національної економіки та фінансів
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

I. I. Румик

